

מצגת זאת כוללת מראות מדרדרה - מקום עלום שם, מזרחית לקיבוץ חולתה. דרדרה הייתה על הגבול המנדטורי של א"י עם סוריה. המקום קשור לתולדות קיבוץ איל במלחמת העצמאות. בתקופה דרמטית זאת שכן הקיבוץ על רצועת קרקע צרה באורך קילומטר אחד וברוחב 200 מטר, על הגדה המזרחית של אגם החולה (בעודו בחיים). במלחמה נלחם הקיבוץ הקטן בגבורה על חייו, מול התקפה מרוכזת של הצבא הסורי ויכול לו. היום קיימת בדרדרה מצבת זיכרון.

באתר הזיכרון בדרדרה
מוצגים שלטים עם
סקירות היסטוריות על
תולדות המקום בתקופת
ההתיישבות.

המפה המצורפת היא
מפת היישובים העבריים
ב"אצבע הגליל" בפרוש
מלחמת העצמאות,
כשקיבוץ איל עלה על
הקרקע בדרדרה.

12/16/2012

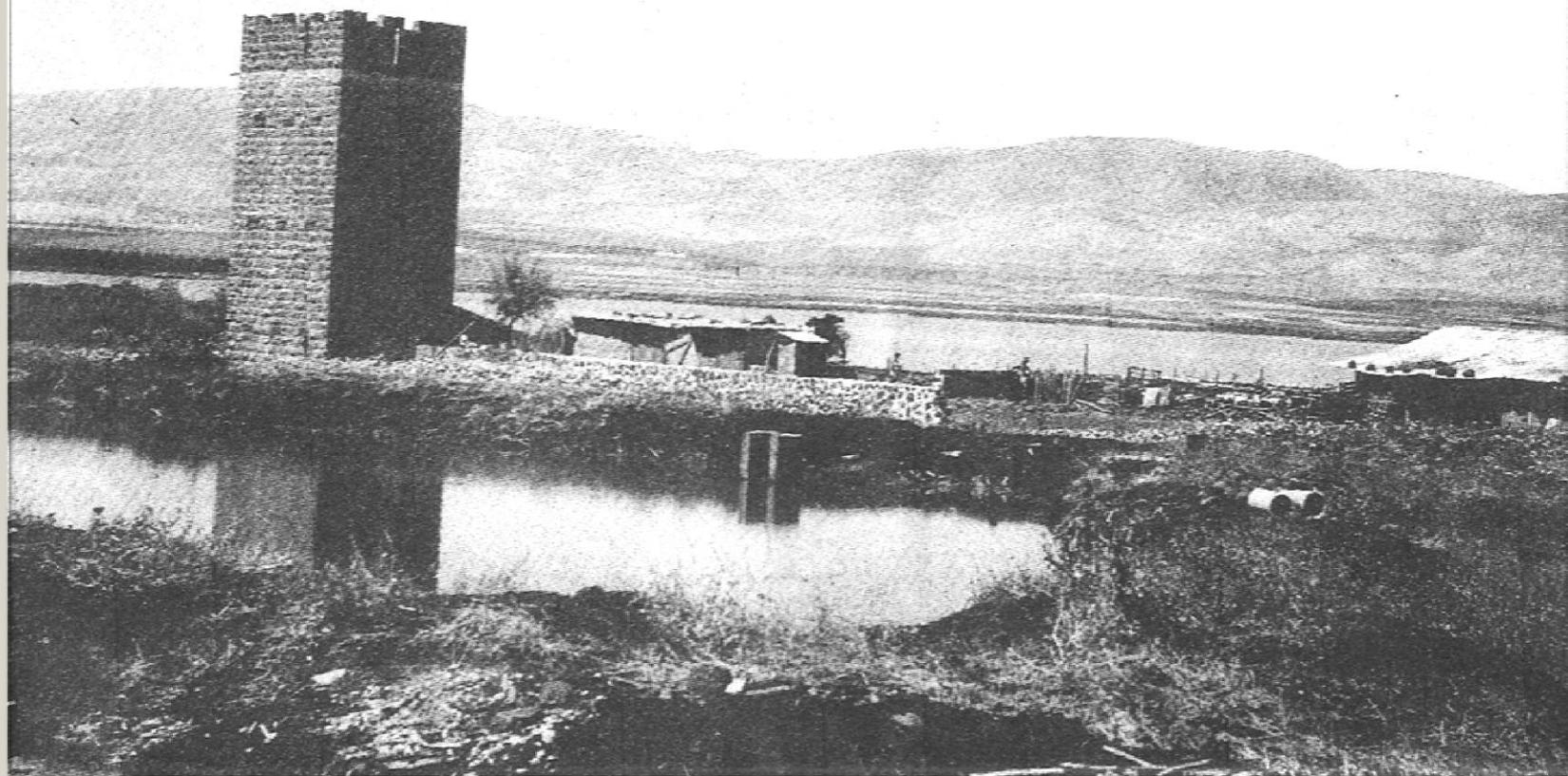
250.000

המפה מראה ברזולוציה גבוהה את אזור דרדרה, בתקופת מלחמת העצמאות. במרכז האזור נמצא אגם החולה, שהתקיים עדיין וחי במלוא הדרו, לפני ייבושו בשנות ה-50 הראשונות.

מקומה של דרדרה (או קיבוץ איל) הוא על הגדה המזרחית של האגם. הנקודה העברית הקרובה ביותר היא קיבוץ חולתה, על הגדה המערבית. הגישה היחידה אל דרדרה היא ע"י חציית האגם בסירה.

דרדרה ערב מלחמת העצמאות: מגדל אבן מרשים,
כמה צריפים המוקפים ע"י גדר אבנים ונוף אגם החולה.

תוכן השלט (שהועתק מהארכיון הציוני) נכתב לפני מלחמת העצמאות, כשגרעין איל כבר ישב במקום. השלט מספר על הפעולות להקמת הנקודה החדשה על פי המסורת שלפני הקמת המדינה, כאילו אין מלחמה בפתח...

"הישוב ה-26 בשנת תש"ז 1945

אתמול הוקם "איל" (שם זמני) על שפת אגם החולה..."

בסירות ודוכרות על פני אגם החולה העבירו אתמול עם שחר אנשים. ציוד וחמרים מחולתה אל הגדה המזרחית לשם הקמת נקודה חדשה על אדמות הקה"ל אשר על גבול סוריה. זהו שטח ניכר שנגאל לפני שנים אחדות ונמסר לעיבוד זמני לידי חברי קב' חולתה. הוא משתרע ברצועה ארוכה וצרה לאורך גדת ים סומכי ממערב והגבול הסורי ממזרח. האדמה היא מדרונית בחלקה-בשיפולי הרי הבשן ובחלקה מישור. החלק המישורי שכולו אדמה שחורה מאפשר עיבוד אנטנסיבי מלא, בהשקייה מתוך מעין שופע מים רבים הנמצא מעל לשטח הנקודה החדשה. החלק המדרוני זקוק לסיקול ועיזוק. צורת ההתישבות כאן היא לעת עתה צורת היאחזות, שכן פרובות הכעיות שיש לפתרון עד שיוכשר המקום להתישבות קבע. הכשרת קרקע נוסף לעיבוד, סיקול כבד של שטחים לשם הקמת המחנה, התקנת דרך, הכשרת אנשים למלאכת הדייג (שהישוב יעסוק בו, ביחד עם חולתא בים החולה) וכו' וכו'. משום כך תוחזק כאן פלוגה של כ-35 איש. שתתחלק לשלשה ראשים: אחד להכשרת הקרקע, אחד לפיתוח משקי עזר על השטח הראוי לעיבוד מיד ואחד לעבודת הכשרה בדייג בהזרכת חברי חולתה. מצפים להבאתן בקרוב של מכונות סיקול ועיזוק גדולות שתופעלנה ראשונה על הגבעות המסולעות בשיעור בלתי שכיח ושעליהן יהיה צורך להקים את המחנה. כן יש לבצר ולהגדיל את המזח הקטן אשר לחוף החולה, לתקן את תעלות ההשקייה המשובשות וכו' וכו'. תקציב ההתישבות ניתן על ידי קרן היסוד, תקציב העלייה ניתן על ידי קרן היסוד בהשתתפות הקרן הקימת בשיעור של למעלה משליש. הגוף התיישב הקיבוץ "איל" המסונף ל"הקיבוץ המאוחד" והמונה כ-80 נפש הוא נוסד לפני שנתיים.

ארצות המוצא של החברים הן: רומניה, בולגריה, תורכיה, גרמניה והונגריה. הקיבוץ החל בהקמת משק עוזר בכפר סבא והעסיק עד כה את רוב חבריו בעבודת חוץ במפעל האשלג. עתה הוא מפויש כמחצית חבריו להיאחזות בשטח חשוב זה בגליל העליון.

מתוך תיקי הארכיב הציוני המרכזי

22/07/2011

שלט מטעם משרד הביטחון, מספר על תולדות המקום במלחמת
העצמאות. לא מוזכרת עמידת הגבורה של הנקודה המבודדת אל
מול התקפת חי"ר, ארטילריה ומטוסים של הצבא הסורי.

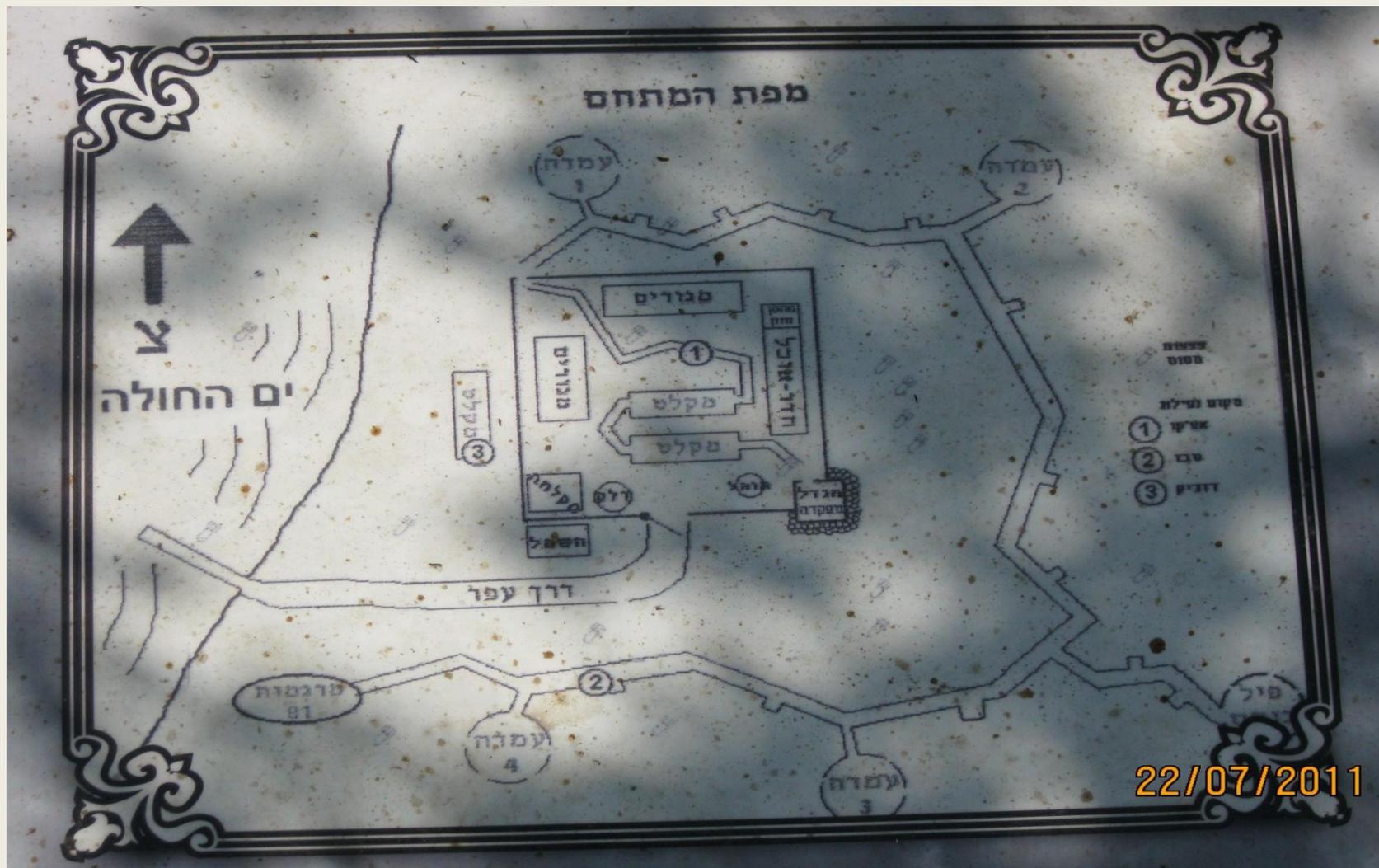
אשמורה (דרדרה) במלחמת העצמאות

נקודת ההאחזות אשמורה (דרדרה בשמה הערבי) הוקמה ב-1946 בדרום מזרח אגם החולה, כשלושה קילומטר
ממזרח ליסוד המעלה. הנקודה שכנה במקום מבודד מעבר לכיצת החולה ולמרגלות רמת הגולן החולשת עליה.
הגישה לנקודה היתה קשה והתאפשרה רק בסירות דרך אגם החולה. עם תחילת מלחמת העצמאות נמצאה
הנקודה בקו החזית כשהיא ממוקמת בשטח טופוגרפי נחות הניצפה ונשלט מהרמה שממזרחה.
מיקומה ממזרח לאגם ולנהר הירדן מנע גישה יבשתית נוחה אליה והקשר עימה קוים באמצעות סירות דרך האגם.
תחילה הותקפה הנקודה ע"י כנופיות מזוינות בלתי סדירות ועמדה בהן. בראשית יוני 1948 התחיל לפעול
בגיזרה זו הצבא הסורי הסדיר שריכז כאן את המאמץ העיקרי שלו לאחר שנהדף מעמק הירדן.
הסורים נערכו באזור ותפשו את המשלט מעל דרדרה הדכשת ואת חירכת גלבינה החולשים על הנקודה.
ב-6 ביוני 1948 פתחו הסורים במתקפה על משמר הירדן ועד ה-10 ביוני כבשו את כל האזור ויצרו את ראש
הגשר ממערב לירדן.

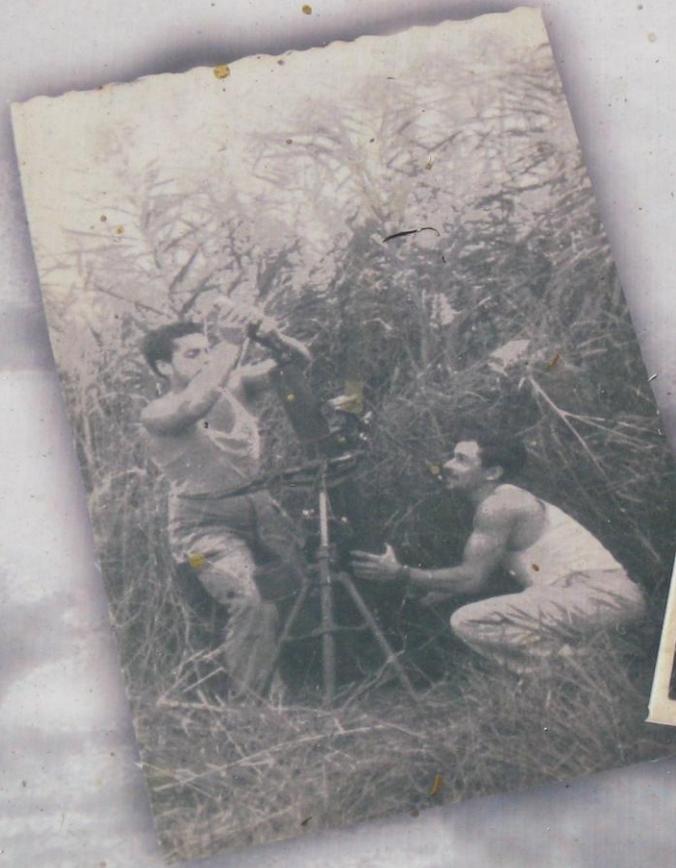
משרד הבטחון
7 ביוני 1983

במחצית השנייה של 1947, גוברת המודעות שמלחמה עומדת בפתח. מרגע זה, המאמצים העיקריים מופנים לביצור המקום והכנתו למתקפה משלשה כיוונים - צפון, מערב ומזרח. העמדות, תעלות הקשר והמקלטים שהוכנו בעוד מועד, איפשרו לנקודה הקטנה להתגונן ביעילות, להדוף את ההתקפה הסורית ואף לשרוד.

דרדרה בתקופת הקרבות

22/07/20

מראות מתקופת הקרבות

22/07/2011

אות מגן הקוממיות ליישובים שהשתתפו במלחמת העצמאות, הוענק לקיבוץ "איל דרדרה" ע"י שר הביטחון, משה ארנס, בשנת 1984

הגנת דרדרה גבתה מחיר דמים יקר - שלשה מחברי איל נפלו:
אשר פרדו, משה רחמים ודוד שורץ - יהי זכרם ברוך!

אנדרטת הזיכרון לנופלים במערכה

כאן ב- דרדרה
ב-ט' תמוז תש"ח - 16.7.1948
נמלו חלל חברי קיבוץ "אוייל"
אשר מרדו - אצקו
דוד שורץ - דודי
משה רחמים - סבו
בהדיפת התקפת מצח
של גדוד סודי מסתער
ובלמו בכך את כניסתם
לעמק התולה והגליל
יהי זכרם ברוך
ותיקו "אוייל"

שלט נוסף באתר הזיכרון הוצב ע"י ותיקי איל. השלט מוסיף את
תולדות המקום ממלחמת העצמאות ועד הקמת אתר הזיכרון.

דרדרה

בין ים החולה לפני יבושו לבין הגבול הבין לאומי עם סוריה

1937-1939 - קניית האדמות על ידי חברת הכשרת הישוב ובניית מגדל וחומה מאבן מקומית להבטחת המתנחלים, השומרים והדייגים. מחיר הקנייה לדונם היה 7 לא"י ונרכשו כ- 1297 דונם. שלישי לעיבוד, שלישי לסיקול ושלישי לעיזוק כבד. כן נבנה מזחמאבנים לעגינת סירות. עד 1945 החזיקה חולתה במקום ועיבדה גן ירוק קטן.

1946 - קבוץ "איל" (קב' פלמ"ח ועולי בולגריה) מחליפים את חולתה ומכינים הקמת ישוב.

1947 - נפסקת כל הפעילות האזרחית ומתחילים להתבצר, לחפור תעלות ולקדם עמדות ומקלטים.

1948 - גדוד רגלים סורי מסתער על דרדרה בהתקפה ישירה וסיוע מוגבר, אך משאיר כ-50 הרוגים על גדרות ושדות המוקשים ונסוג. שבוע של הפצצות מטוסי מסקשמיט ותותחים מהגולן, גורמות ל-3 הרוגים ו-12 פצועים מחברי "איל".

1950 - עם הפסקת האש ופירוז השטח, קיבוץ "איל" יורד מדרדרה ומתישב צפונה לקלקיליה בשרון. המקום עובר לידי קבוץ גדוז, אבל הוא עוזב ועובר מערבה לירדן. המקום מוחזק על ידי קיבוצי הגליל והנח"ל בגלל חשיבותו הבטחונית. במלחמתיום הכיפורים, כוחותינו פוצצו את המגדל וחומת האבן מחשש להתבססות במקום של קומנדו סורי והטרדת הישובים.

היום - נשארו 8 עמדות בטון מפוזרות בתוך מטע עצי פרי, מצבת זיכרון של משרד הביטחון ל-3 הנופלים של קבוץ "איל" (שגופותיהם הועברו לבית הקברות בנתניה כמו כל נופלי משמר הירדן). המזח מהאבן (לסירות) משמש היום דרך עולה לגולן, מעין מים זורמים, 2 עמודי חשמל מעץ וחורשת אקליפטוס.

02.11.97 - עמותת ותיקי "איל" יוזמת הקמת אנדרטת זיכרון ושחזור חומת המגדל. הקק"ל נענית ומכינה תכנית רעיונית.

14.06.98 - מ.א. גליל עליון פונה למשרד הפנים וזה רושם "דרדרה" בת.מ.א. 21.

17.05.98 - המועצה לשימור אתרים ומבנים בהתישבות מאשרת הפניה.

רשם - אילי מיכאל
יו"ר ועד ותיקי "איל"

נוף כללי של אתר הזיכרון. האווירה הפסטוראלית
אינה מסגירה את הדרמה שהתחוללה כאן בקיץ 1948

עמותת
ותיקי אייל

דרדרה אייל

הישוב דרדרה ניצב על גבול המנדט הבריטי בין ארץ ישראל לבין סוריה. במקום ישב קיבוץ אייל. צידו הדרומי- מזרחי של הקיבוץ פנה לגבול ובצדו המערבי חסם אגם החולה את הקשר של הקיבוץ לגליל. בבוקר ה-16 ביולי 1948 פתחו הסורים בהפגזות תותחים, מרגמות ומכונות ירייה על הקיבוץ מרמת הגולן השולטת. תחת חיפוי של שני מטוסי מסרשמידט סוריים הסתער גדוד אויב רגלי על הקיבוץ הקטן שמנה 30 חברים בלבד. לצד המגינים לחמה מחלקה מ"כרמלי". עקב מיעוט התחמושת המתונו המגינים עד שהסורים הגיעו לגדרות הקיבוץ, ופתחו באש עזה. אשר פרדו, דוד שוורץ ומשה רחמים נהרגו ו-15 נפצעו. ההפצצות נמשכו גם לאחר נסיגת הסורים. בהסכמי הפסקת האש עם סוריה נקבע האזור כשטח מפורז וקיבוץ אייל נאלץ לעזוב את דרדרה ולעבור אל גבול המשולש, מזרחית לכפר סבא. במקום נותרו עמדות בטון דוממות ונבצידן הוקמה מצבת זיכרון לקרב הקשה שהתחולל כאן במלחמת העצמאות.

עוד שלט
זיכרון, מטעם
קק"ל, המועצה
לשימור אתרים
וותיקי איל.

טקס חנוכת אתר הזיכרון

בני הדור השני והשלישי של המייסדים, לומדים
על מעשי האבות בדרדרה ממראה עיניים.

משה קפון - ממייסדי איל ומלוחמי דרדרה
עם דור הבנים והנכדים בדרדרה

מייסדי איל – חלוצים ולוחמים, זיכרון לדורות הבאים

